

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

İnkılapçı Münevver nedir?

Henri Barbüs

köXüz

Yayımları

İnkilapçı Münevver nedir?

Henri Barbüs

köXüz

Dijital Yayınlar

İndir - Oku - Okut - Çoğalt - Dağıt

**Bu kitap ilk defa: 1935 yılında Marksizm Bibliyoteği
Yayınlarda yayınlanmıştır.**

Bu kitap KöXüz sitesinin dijital yayınıdır.

**Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek, dijital olarak
basamak ve dağıtmak serbesttir.**

Alıntılarda kaynak gösterilmesi dilenir.

köXüz

Yayınları

İÇİNDEKİLER

Yay inevinin Notu.....	7
Barbüs'ün Ölümü ve Dünya.....	13
Barbüs ve "Entellektüel"lerimiz.....	15
Barbüs'ün Tarih Öncesi.....	17
Barbüs Platonik veya Dönek Değildir.....	21
Barbüs Nasıl Barbüs Oldu?.....	23
Barbüs'ün Ana Fikirleri.....	29
Barbüs'ün Son Günü.....	39
EKLER	43
Nazım Hikmet.....	45
Dr. Fuat Sabit.....	47
Dr. Suphi Nuri İleri.....	49
Barbüs Öldü (Kerim Sadi).....	51
Zaruri Bir İzah (Dr. Fuat Sabit).....	55
O Kadar "Zaruri" Saymadığım İki Cevapçık (Dr. Hikmet Kıvılcımlı)..	59

BARBÜS'ÜN ÖLÜMÜ VE DÜNYA

Barbüs'ün ölüsü önünde: "Üç gün iki gece Devrimci Matem Marşı, bir dakika bile susmadı." Ve bütün çalışan Moskova -bizde ancak vurguncu fırıncılar önünde ekmek alınırken görülen- bir üşüşme ile, ordu oldu, geçit yaptı.

Barbüs Fransız'dı. Moskova, Fransa değildi. Neden bu coşkun yas?

Barbüs'ün ölüsü ardında: "Kızıl bir bayrak ve başak ormanı içinde, komünistinden sosyalistine ve radikaline kadar, yumruklarını havaya sıkmış" 300 bin Parisli insan ırmağı, saatlerce, taşa taşa aktı.

Barbüs komünist idi. Paris, henüz Komüna'yı boğan bir Emperyalist ocağıdır. Bugün Habeş katliamında, Mussolini faşizmine 1 milyar kredi açan gerici hükümetin merkezinde, bir bolşevik uğruna, bu yüzbinlerce insana Paris'i çiğneten nedir?

Yeryüzünün beşte dördünü tutan emperyalist dünyasından hiçbir hükümet şefi, hiçbir devlet başkanı, ülke kralı veya Roma papası, Barbüs'ün adına bir başsağlığı göndermedi. Fakat, Çin kuli'sinden, Arjantin köylüsüne kadar yeryüzünün beşte birini dolduran milletler ve insan toplulukları içinde nerede bir yığın örgütü dünyaya geldiyse, oradan sol Fransız gazetelerine, Barbüs'ün ününü yücelten ve insanlığın olgun bilincini bir alev bayrak gibi yükselten bereketli bir Hommage (saygı) sağanağı, haftalarca süre ile bardaktan boşanırcasına yağdı.

Bu milletleri kim zorladı? Barbüs dünyayı bu kadar nasıl sardı?

BARBÜS VE "ENTELLEKTÜEL" LERİMİZ

Ne "Barbüs'ün Ateş'ini okumayan bir işçinin... kafası... yarım"dır"¹-* demek, ne, "Ben de aşağı yukarı aynı yollarla aynı neticeye gelmişim"^(**) sanmak; ne "unutmayalım ki (Barbüs) üstad siyasi değildir, politikacılık etmiyor... ez-cümle menfaatsizdir(?)"^(***) saçmasını savurmak, ne de Barbüs'ü "ta başından itibaren'****' komünizmin ateşin bir koruyucusu" ve "bütün dünyada"ki emperyalizm düşmanlığı'nın en... en... en... büyük "Ruhu" saymak hem kafamızı doyurmaz, hem de gerçek Barbüs'ü aydınlatmaz.

Barbüs deyince bizim aklımıza "sapına kadar adam" dedikleri "adam" gelir.

"BİZDE ADAM YOK!"

Niçin? İşte, bize bunu, yani; adam olmayı, Barbüs pekala öğretebilir. Ve biz yalnız bu kadarcığını olsun anlayabilir ve anlatabilirsek, ancak o zaman, Barbüs'ü ağızımıza almakla geviş getirmeyi birbirinden ayırt edebiliriz.

"Büyük adam, küçük adam..." Barbüs, ne büyük, ne küçük adam, sadece: Adam'dır.

<i> Bunu yazan şair Nâzım Hikmet'tir. (Bay şair merak etmesin; Fabrika cehenneminde "ateşi okumayan" işçi yoktur.) [Bkz. Ekler Bölümü, Sayfa 45]

Bunu söyleyen Doktor Fuat Sabit'tir. (Meğer bizde ne çok Barbüs varmış da bizim haberimiz yokmuş.) [Bkz. Sayfa 47]

<?*> Bu saçmayı küflü barutuna katan Profesör Suphi Nuri'dir. (Böyle "kutupları keşfeden" bilginlerimiz sağ oldukça, Türkiye kültürünün niçin buz tutmadığına şaşmalı!) [Bkz. Sayfa 49]

<***> Bunu da atan -ne bileyim ne- B. Kerim Sadi Nevzat Gürken'dir. (Karl Marx'ın, Waytling'e bağırdığı söz ne çabuk unutulmuş: "Cehalet bugüne kadar hiçbir vakit, hiç kimsenin işine yaramamıştır.") [Bkz. Sayfa 51]

Onun için, bizde resmi otoriteliğin veya şarlatanlığın dışında, ezilen yığınların gönlünde "adam olmak" veya "adam görmek" isteyenlere bir güzel örnek: Barbüs'tür.

BARBÜS'ÜN TARİH ÖNCESİ

Barbüs, 62 yaşında bir devrim delikanlısı olarak öldü. Fakat Barbüs, "ta baştan itibaren" Barbüs değildi. Hatta onun gençleşmesi bile "ta baştan itibaren" olmadı. Tersine, Barbüs 35 yaşına kadar ihtiyardı. Ondan sonra doğdu ve gitgide gençleşti. 35 yaşına kadar Barbüs "Ağlayan Kadınlar": Pleureuses" (şiiir), "Yalvaran Erkekler: Suppliant" (Roman) sınırlarında sızıldanmıştı.

20 yaşında (yani Ağlayan Kadınlar'ı yayınladığı 1895 yılında -kendi deyimi ile- "sessizliği öldür"erek edebiyata girdi:

*"Çılgın acımlar besleyen;
Yıldızlı bir ışıkla uçan gönlüm için
Sözler büyük bir rahatlık veriyor;
Oysa ben henüz konuşmuyorum."*

Şiiri ile sahneye atılan Barbüs, "henüz" iyimser gözükür. Yalnız biraz sorup anlamaya yönelik olan mantığı onu düşündürür:

*"Ey! Henüz söylenmemiş sözlerin
Daima hazır olan okşamaları;
Ey! Yarini bir hazine gibi görmenin
İnsana getirdiği büyük ve mutlu bayram...
Henüz elde edilmemiş zaferler,
Henüz esrarengiz duran sahalar.
Tüm hoşça giden söz verişler... "*

(Sessizliğin Ölümü)

Ancak, kitlelerin, hayatın, hareketin dışında kalmış bir "ölü edebiyat"tan ne çıkardı? Tam 15 yıl, tanesiz bir değirmen gibi hep söylenmemiş sözler öğüten Barbüs de en sonunda bıktı, usandı. İnsanın adeta kendi kendine "konuşmuş" olması ile "büyük bir rahatlık" duyamayacağını artık o da anlamıştı. Yarına harcanmayan bir "acıma ve ışık", "yarına bir hazine" yapamıyordu. Bu sebeple, köşeye çekilerek geçen 15 edebiyat yılı, gerçekten "esrarengiz saha"ları, "hoşa giden söz verişler"i ve "elde edilmemiş zaferleri" ile, Barbüs'ü vakitsiz "ihtiyarlatmak"tan başka bir şeye yaramadı.

1908'de Cehennemi'ni yayınladığı ve "yüksek bir şiir şekline ve güzelliği inançlarla kucaklaştıran bir esere inanıyorum" dediği zaman, Barbüs, hâlâ, aşağı kalabalıkların "biz"liğine inememiş bir "ben" idi:

"- İşte ilk ve son çığılımız: Ben!" (Cehennem)

Ve sadece "ben" olarak kalmanın "hiç"liği önünde, Nirvana'yı özleyen bir doğu dervişi gibi Mistisizme gömülüp, susuyordu:

"Öyle sanıyorum ki, çevremizde, dört bir yanda bir tek kelime var, yalnızlığımızdan sızıp çıkan ve en sevinçli anlarımızın üstündeki peçeyi sıyrıp atan kelime: Hiç!" (Cehennem)

Sağı solu, önü arkası hiç olan, yeri göğü hiçlikle dolu gören bir insan için yaşama ve varlık ne kelime? Gene hiç! Onun için, 35 yaşındaki Barbüs'ün gözünde din safsatalarının uydurduğu "din yalanlarının", "din küfürlerinin kullandıkları" cennet ve cehennem deyimleri gerçekte: Hayat ve ölüm demekti. Ama herkesin sandığı gibi değil, Barbüs'ün anladığı anlamda, yani: Hayat = Cehennem; Ölüm = Cennet idi.

"Kiliselerin büyük mezarı içine götürdüğümüz şeyden başka cennet yoktur. Yaşama korkusundan başka cehennem yoktur."

Barbüs yaşıyordu. Demek bir cehennemin içinde idi. Ve şu halde yazabileceği roman da, ancak bir Cehennem olabilirdi.

Buraya kadar gelen Barbüs'te şu dört özelliği buluyoruz:

1- Barbüs "sessizliği haykırtan" kuvvetli bir yazar idi: *"Bende bazen yüce, şaheser bir şey vardır"* derken yanılmıyordu.

2- Hayattan usanmıştı: İnsanları, *"ışığı tanrılardan çalan, barsaklarında her an birbirinden başka yeni bir acı duyan, akşamdan akşama paramparça olan"* "Promete'ye" benzetiyordu. Fakat insanlık niçin böyledir? Onu açıklayamıyordu. Promete'nin ciğerini yiyen *"puhu kuşu, sanki babasının yuvasına giriyormuş gibi insanın üzerine uçuyor"* da ondan... sanıyordu. Barbüs'e göre bu "puhu" insanın "arzu"suydu.

"Bizim, arzu yüzünden hep böyle olduğumuz muhakkak."

Nerdeyse: Allah bes, baki heves diyecek.

Fakat, hemen ümidi kesmeyelim. Barbüs, Promete'ye özeniyor. İyi belirti. Çünkü Karl Marks da iliklerine kadar idealist olduğu 25 yaşlarında, Promete'yi ideal insan sayıyordu.

3- Gerçek aşığı ve arayıcısı idi: *"Esrarengiz ilham yok. Gerçeği çaldım. Bütün gerçeği çaldım"* dediği zaman bile gene kendi kendine sormaktan geri kalamıyor:

"Kim, her şeyi söylemek cesaretini gösterecek? Her şeyi görmek dehası kimde olacak!"

Her şeyi görmek ve söylemek ülküsü: İşte Barbüs'ü o çilekeş mistisizm denizinden kurtaracak yol...

4- İnsanın dışında birşey tanı mıyordu: *"Fakat ne hurafevipuhu, ne tanrı var"* dedikten sonra:

"İnsancıl özlemin İncilini, bizi hayattan hayata, yapıp ettiklerimize doğru iten şeyin müthiş ve basit İncilini kim yazacak?" sorusuna, sanki bir insan kültüne, insanı Allahlaştırarak gerçekleştiren bir laik tarikata varıyordu. İnsanın etrafındaki herşeyi hiçe sayan Barbüs, bu hiçliğin ne demek olduğunu Cehennem'in son cümlesinde şöyle yasalaştırıyor:

"Hiç. Öyle sanıyorum ki, bu ne yokluğumuz, ne felaketi-mizdir, tam tersine, bizim gerçekleşmemiz ve ölümsüzleşmemizdir, çünkü her şey bizdedir."

Bu insan kültü, acaba bir hümanizm = insaniyetçilik ışığı mıydı? Ve acaba bu ışık, yukarıda işaret ettiğimiz yolu, Dünya Devrimi meydanına gidinceye kadar aydınlatacak mıydı?

Görüyoruz, o kadar kuvvetli psikolojik tahlilleri ve coşkun realist üslubu ile herkesin dikkatini çeken Cehennem'inde bile genç Barbüs, toplum ortasında yapayalnız kalmış, bir çatlağın aralığından dünyayı seyreden ve bir deliğin önünde "çarmıha gerilmeye can atan"(*) melankolik romantik, kötümser, bezgin, karanlık... aşınmış bir dağ gibi hasta ve ihtiyarlamış gözükür.

Bu aşınmış, ihtiyar dağın üzerine düşen bir yıldırım: Evren savaşı! Onu birdenbire canlandırdı, çimlendirdi. Bambaşka bir dünyanın renk ve hayatı ile çiçeklendi. Hasta vücudunu çürüten kuvvet ve ateş, gerçek Barbüs'ü diriltti, kurtardı ve yükseltti... Barbüs ondan sonra Barbüs oldu.

(*) Cehennem romanında Barbüs, bir otel odasının tavana yakın yerindeki çatlaktan yanındaki odaya gizlice bakarak, gördüklerini anlatır.

BARBÜS PLATONİK VEYA DÖNEK DEĞİLDİR

Bu sanki "Barbüs'ün prehistory'si" sayabileceğimiz geçmişini hatırlamak, onu küçültmez. Çünkü bu durum, içinde yaşadığı çevrenin, az çok tarihsel bir zorunluluğu idi. Fransa, halen küçükburjuvazisi çoğunluk olan bir ülkedir. Orada bütün ve büyük bir devrim göreneği ve düşüncesi ile kökleşmiş, asır görmüş bir burjuvazi ağır basar. Küçük burjuva entellektüeli Barbüs, bu hakim etkilerden pek kolayca yakayı sıyıramazdı. Kapitalizm'in ise çatır çatır sallanıp dökülmeye başladığı ilk evrensel iflas krizi ancak evren savaşı ile açılmıştır. Onun için, İzvestiya gazetesinde Karl Radek'in dediği gibi; Evren savaşı biter bitmez:

"Barbüs'ün derhal komünist olmayışına da hayret etmedik. Bu Fransız aydınının, henüz kendisini ciddi ve çetin komünist ordusundan ayıran bir hayli prejüjeleri [önyargıları] vardı. O aydınlık arıyordu. Fransız uygarlığının güzel geleneklerine varis olan ansiklopedistlerin yerini tutan Barbüs, dünyayı savaşın dehşetlerinden kurtaracak manivelayı kamuoyunun teşkilatlandırılmasında arıyordu... Fakat, en sonunda anladı ki... "

İnsanîyetçilik, saldırana meydanı boş bırakan bir teslim bayrağından ibarettir. Ve o zaman, yani 1922'de Komünist Partisine girmek istedi ve girebildi.

Fakat Barbüs'ün karakterli devrimciliği asıl ondan sonra gözükür. Barbüs'ün geç gelmesi değil, geldikten sonraki gelişimi önemlidir. Bu bakımdan, bizdeki bazı bulaşık unsurların aydınlığı bastırdıkları kara çukurla, Barbüs'ün bu-

lutlara eren başını karşılaştırmak bile gülünçtür. Fakat öyle bir karşılaştırma yaparsak, Barbüs'ü özellikle şu iki noktada tertemiz ve yüce buluruz:

1- Barbüs, başında şöret olmadığı sürece bazı temelden hokkabazlıklara başvuran ve bir baltaya sap olur olmaz nevre dönen külah kapıcı bir aydın değildi. Tam tersine, Barbüs, edebi bir güç olduktan sonra dahi, bu gücünü sonuna kadar kullanmak imanı ile devrim cephesine geçti.

2- Barbüs'ün idealistliği, bir mektep kaçkınının toyca heveskârlığı, saman alevi gibi yanıp sönen bir "gençlik heyecanı", satılık bir blöf, sahte bir sabun köpüğü değildi. Biraz havalanınca çıktığı yeri unutan, kitleden çaldığı nefesi kendi "ruhu" sanan bir balon değildi.

Barbüs bir kez yönünü bulduktan sonra geriye kaçışlarla bocalamadı. Bir gülle gibi hedefine atıldı ve yörüngesini kaybetmeksizin düşmanın başı üzerinde kronometrik bir şarapnel gibi patlamayı bildi.

BARBÜS NASIL BARBÜS OLDU?

Barbüs'ü "Cehennem"den kurtaran ve bizim Barbüs yapan şu üç şarttır:

- 1- Kitle ve hareket adamı olmak;
- 2- Teşkilat adamı olmak;
- 3 - Enternasyonal adam olmak.

1- Hayat ve kitle adamı oldu: Barbüs, bir yazardır. Fakat direktifi yukarıdan değil, aşağıdan, hayatın ve kitlenin kendisinden alır. İki yıl, cephenin ateş hattında, "**Puvalü**" denilen evren savaşının Fransız Mehmetçikleri ile omuz omuza dövüştü. Ancak ondan sonra:

"Milletler,, kendilerini şu veya bu şekilde çalıştırıp soyanların derisini aşarak sömürücülerin göbeği üzerinde anlayacaklardır" düşüncesi ile yazdığı "Ateş"inde, o satırlardaki ilhamın kimden geldiğini şöyle anlatır: (Ağzı şekerci dükkanı kokan bir Puvalü siperde Barbüs'e emekleyerek yaklaşır:)

"- Hişt hemşeri; bana bak! Sen madem ki yazarsın, ilerde askerlere dair de yazacak, bizden bahsedeceksin, değil mi?"

- Elbette yavrum. Senden, bizim can yoldaşlardan ve hayatımızdan bahsedeceğim.

- Bana bak! Şey...

Puvalü başı ile, not almakta olduğum kâğıtları gösteriyor. Kalemimi boşa tutarak onu dinliyorum; bana bir sorun açmak istiyor.

- Bana bak! Kusura kalma hemşerim... Senden bir dileğim var. Diyeceğim şu: Eğer kitabında bizim imanı yokları

konuŖturacaksan, onları olduğu gibi mi syleteceksin, yoksa usturuplayacak mısın? Malm ya, biz kaba saba laf ederiz...

- Anam babam; ben, kaba olsun maba olsun her lafı yerli yerine koyacağım, çünkü doğrusu budur.

- Ama, hiŖt bak! Böyle edersen, sen ayar tipler, iŖin doğrusuna bakmazlar da, sana, domuz herifin biri demezler mi?

- Olabilir, fakat, gene ben, öyle diyeceğim ve o tiplere aldırmayacağım." (Le Feu)[AteŖ]

İŖte Barbüs, kitleyi böyle dinledikten ve yangını gördükten sonradır ki, iŖıĐa kavuŖtu:

"Koyu karanlık iki bulut yığını arasından sakın bir aydınlık sızıyor. Bu iŖıktan çizgi ne kadar cılız, ne kadar yaslı, ne kadar zavallı ve dŖnceli olursa olsun, gene gösteriyor ki, gneŖ vardır." (Le Feu'nn, son sözü, 1915 Aralık)

Bunun için Barbüs'n **AteŖi** bütün Fransa'da ve bütün dünyada, bunalan gözleri kamaŖtırıcı bir ŖimŖek keskinliği ve çabukluğu ile yankılar uyandırdı.

2- Barbüs, hareket ve teŖkilat adamı oldu: 1916'da çıkan **AteŖ**, 1917'de edebi Goncourt dln kazandı. Fakat Barbüs, bizim edebiyat DonkiŖot'ları gibi, bu zaferceğizi üstüne manda gibi yatmadı. Kitle yaylımına borçlu olduğu nn, Bab-ı Ali kaldırımlarında kaŖık kaŖık yiyerek ense ve kese ŖiŖirmeye bakmadı. Barbüs, bizim DonkiŖot'ların rüyalarında bile göremeyecekleri kadar kuvvetli, kudretli ve doğrucu, yüksek verimli bir eli kalem tutardı. Birer ok gibi hedeflerine giden, **Aydınlık, Olan Olacak, Bir Sa-vaŖının Sözleri, Zincirleme** gibi romanları yanında; **İsa, İsa'nın Yudaları, Ulv, Zola** gibi yazıları da yaratıyordu. Fakat yakından bakılırsa Barbüs, anarŖik bir n lazımlığı içinde kuru edebiyat kakası karıŖtırmakla birŖey yapılamayacağına inananlardandı. Bu sebeple edebiyat silahını, bütün ezilen ve bunalan kitlelerin kaynaŖan hareketi içinde, ezilenlerin bilinçli birliği ve teŖkilatı uğruna usta bir silahŖr gibi kullanmayı bildi.

A) **Ateş:** Büyük emperyalist savaşında, adsız askerin için için isyanını anlatır. **Ateş**'in aydınlattığı zemin üzerinde, daha Goncourt Ödülünü aldığı yıl (1917 Mart) A.R.A.C. (Cumhuriyetçi Eski Savaşçılar Derneği)ni kurdu. 1 Mayıs (1919) dolayısıyla Lyon'da eski savaşçılar ve savaş yaralılarının ilk kongresini açtı. Yani, **Ateş**'te canlandırdığı savaş ezilenlerinin dileklerini, hayatta yasalastırdı.

B) **Aydınlık** (Clarte): 1920'den beri aydınları hak ve adalet uğruna birleşmeye çağırıyordu. "Fikir işçilerini proletarya ile yanyana, Fas savaşına karşı durmaya çağırışı" 1925 Temmuzunda Fas sömürge halkını kılıçtan geçiren Fransız emperyalizmine karşı, ana vatan aydınlarını işçi sınıfı ile birleşmeye çağırıyordu. Emperyalist savaş aleyhtarlığı lafta kaldıkça neye yarardı. 27 Ağustos 1932'de Amsterdam'da Romain Rolland'la beraber, "emperyalist savaş aleyhtarları kongresini" teşkilatlandırdı ve emperyalist savaş aleyhtarları dünya komitesinin başkanı oldu. İşte Aydınlık vs. edebi tezlerini de böyle gerçekleştirdi.

C) **Cellatlar:** Balkan emperyalist bızdıklarının devrimci ezilenlere karşı yaptıkları işkenceleri, yerinde görerek anlatıyor ve reddediyordu.

Faşizm kurbanlarını kurtarmak için yalnız Cellatları yazmakla kalsaydı, kendi kendine ihanet etmiş olurdu. 4 Haziran 1933'te, Paris'te "Faşizm Aleyhtarları Enternasyonal Kongresine" önyak olan Barbüs, o zamandan beri, "bütün anti faşistler ile Thaelmann'ı kurtarmak için, enternasyonal komite"nin başında çalışıyordu.

1928'den beri Monde, kültür uğruna faşizme savaş açtı ve açıyor ilh...

Görülüyor ki Barbüs adeta içgüdüğü ile, arkasından bir organizasyon getirmeyen ajitasyon-propagandanın, sıfır olacağını anlıyordu. Onun için her edebiyat atılımını bir kitle hareket ve teşkilatı ile hızlandırmayı bildi.

Böylece Barbüs'te, ajitasyon-propaganda ile organizasyon birbirlerini tamamlayarak kuvvetleniyordu. 1932'de "Dev-

Timci Yazar ve Sanatkârlar Derneği"ni kuranlardan biriydi. Aynı teşkilatın teorik organı olan Komün'ü de Gorki, Romain Rolland ve Andre Gide'le birlikte, Barbüs yönetiyordu...

Onun için Barbüs, Dimitrov'un nedense Türkçe'ye çevrilirken kesilip atılmış olan(* sözlerinde işaret ettiği gibi şu iki basit gerçeği hayatı ile ispat etti.

a- Gerçek artist [sanatçı], kitle hareketinden ayrılamaz.

b- Gerçek artist, yalnız sözde değil, özde, işte ve dövüşte de artisttir.

3- Nihayet Barbüs, enternasyonal bir kan oldu: Daha ilk, "Cumhuriyetçi Eski Savaşçılar Derneği"ni kurarken, Barbüs savaş biter bitmez, bütün Fransa'nın ve dünyanın savaşçılarını birleştirmek prensibini ortaya attı. Nitekim 1920 yılının işçi 1 Mayıs'ında Cenevre'de, "Eski, savaşçılar Enternasyonalı" şeklindeki birbiri ile döğüşenleri, elele verdirmeye girişti.

O, inançlarını fare deliğinde saklayan tavan arası aydınlarından değildi.

1920-21 yılından itibaren, III. Komünist Enternasyonalı'nın safları arasında yeni bir dünya kurmaya gittiğini dünyaya bildirdi. Sovyetler'e iftira bulaştırmak isteyen kirli insanlara, "İşte bakın, Gürcistan'ı ve Rusya'yı ne yaptılar" eseri ile cevap verdi.

Ezilen Fas ulusu ile birlikte Fransız emperyalizmine karşı çıktı. Balkan'da cellatların elinde inleyen devrim kurbanlarının yanına koştu. Enternasyonal İşçi Yardımı'nın, Antiemperyalist Lig'in kurucularından oldu.

Sağlığının eriyip çürümesine rağmen, 1922 ile 1930 arasında; Anti-emperyalist, faşizm düşmanı olan, veya savaşçıları toplayan bütün enternasyonal kongrelerde militanlık yaptı. "Enternasyonal emperyalist savaş aleyhtarları" teşki-

(*)(Barbüs'e dair usulen forma karalayan Kerim Sadi, Dimitrov'un yazısını şöyle kırparak sakatlar: Yazının başından sonundan 26 satırını alır. Asıl kitle ve savaşla artistin ilişkisine dair olan ve bize bir şey öğreten ve platonik "devrimci"leri utandıran 43 satırını yutar!)

latları ile, faşizm aleyhtarları teşkilatını, bir tek savaş ve faşizm aleyhtarları şeklinde birleştirmek girişimi ondan geldi.

Hastalığına bakmayarak, 1933 sonbaharında "Amerikan Savaş ve Faşizm Aleyhtarları Lig i" ni kurmak için Amerika'yı baştan başa dolaşan ve mitinglere katılan, o idi.

"Savaş Aleyhtarı Gençlerin Enternasyonal Kongresi"ni o canlandırdı. 1934 yazında -bizde panik uyandıran- "Dünya Kadınlar Kongresi" ile "Brüksel Üniversiteleri Kongresi"ne aktif surette o katıldı. 1935 yılının, 30 Ağustosunda, ve-remlı ve arteryaskleoritik ciğerlerini buzlu Moskova'nın kızıl yüreğine feda ederek, VII. Komitern Kongresi uğruna devrim şehidi giden de o oldu.

BARBÜS'ÜN ANA FİKİRLERİ

Barbüs, dünya devriminin yazarı idi. Niçin? Barbüs, son "Enternasyonal Yazarlar Kongresi"nde öz olarak edindiği bu düşünceyi, ta **Aydınlıktan Monde**'a kadar gelen uzun edebi savaşlar ile savunur. Barbüs; birlik, düşmanlık ve dostluk denilebilecek başlıca üç şey etrafında seferber olur. Bu seferberlikte onun sloganı: İnsanlık kültürünü korumaktır. Barbüs'ün elinde tuttuğu ve yükselttiği meşale, kültürdür. Fakat kültür deyince, akla hayattan kopmuş, soyut, metafizik, mutlak ve ölü bir kalıp gelmesin. Tam tersine, Barbüs'te kültür, bugünkü büyük ve devrimci sosyal politik savaşın edebi ifadesi, ta kendisidir. Çünkü Barbüs artisttir. Kültür meselesinde, Barbüs'ün diyalektik hareket mantığı şunlardır:

1- Tez: Şovenizm, savaş ve faşizm düşmanlığı.

2- Anti-tez: Kafa ve kol işçilerinin birliği.

3- Sentez: Sovyet ve ezilen ulusların kurtuluşu dostluğu.

Barbüs, emperyalizmin şoven, militarist ve faşist hareketlerine, yani kapitalizmin özüne düşmandı. Çünkü o hareketler ile, o öz; kültürü mahvetmek üzere idiler. Kapitalizmin bu kültür düşmanlığına karşı nasıl durulabilirdi? Ancak bir tek yol ile; bütün kafa ve kol çalışanlarının (aydınlar ile işçi ve köylülerin) tek cephe ve tek ordu olmaları ile. Bütün dünya gericiliğini durduracak olan en geniş çalışanlar birliği ne şekilde gerçekleşebilir? Sosyalizm biçiminde. Barbüs onun için Sovyet dostu idi ve emperyalizme ateş açan geri memleket ve sömürge isyanlarının dostu idi.

Barbüs bir aydın sıfatı ile bu düşüncelere nasıl erişmiştir? Onu bizzat kendi ağzından dinleyelim. Barbüs'ün sanat anlayışı üç noktada toplanabilir:

-I-

Sorunu şöyle koyar:

1- *"Bugünün ve yarının yazarına düşecek görev, realiteyi olduğu gibi ayırt etmek olduğuna göre, yazar sosyal gerçekliğe bakınca görür ki, bu olan biten, esas itibarı ile birbirinden farklı iki eğilimden, iki kıvıldağından, bu ikisi arasında bir dövüştten ibarettir. Bu kurulu düzeni muhafaza etmek isteyenler var, bir de o düzeni adalet ve genel çıkar yönünde değiştirmek isteyenler var."*

Yani bir devrim isteyenler, bir de istemeyenler var. Bu iki kampı görmeyen yazar, içinde yaşadığı devrin en büyük gerçekliğini anlamıyor demektir. Böyle bir yazarın, tonla kağıt tüketen bir kalem efendisinden veya efendisinin dikte ettiği hesap pusulasını dolduran cahil kahya ve uşaktan farkı yoktur. Böyle kimseler, hiç olmazsa yazarlığın adını pislemesin, gitsin daha namusluca başka işlerde çalışsınlar. Bugün ve yazarın, yazar olmanın ilk şartı, devrimle gericiliğin güncelliğini görecek yetenekte olmaktır.

2- *"Fakat en esaslı akımları birbirine karıştırmamak, sadece ayırt etmek yetmez, seçmek gerekir. Bu akımlar karşısında ve içinde bir durum almak gerekir. Çünkü burada manevi unsurlara, hareket ahlakının unsuru da karışır. Bir kere girilmiş bulunan sosyal faciaya bilinçli şekilde karışmak gerekir."*

Madem ki ister istemez toplum içinde yaşıyorsun -toplum dışında yaşayan insan olmaz- madem ki toplumda devrim ve gericilik diye iki akım insanlığı iki orduya bölmüştür, sen de bu iki ordudan birinin içindesin. Avcı önünde başını kara gömen keklik gibi, içinde bulunduğun durumu boşyere görünmezlikte geçiştirmeye kalkışacağına, mertçe bile bile kabul et; ya devrimden, ya gericilikten yanayım de... Aksi-

ni zaten yapamazsın, bari ikisinden birini seç... Koyun gibi şu veya bu akımın peşinden sürükleneceğine, insan gibi şu veya bu akımda bilinçli rol oyna... Hareketin ahlakı budur. İleri veya geri gidebilirsin ama ortada duramazsın. Hareket durmamaktır ve tarih durmaz, akar. Devrimci mi, gerici mi? Onu açıkça göstermemek edebi ahlaksızlıktır.

"Madem ki, insanın insan tarafından ezilmesi ile bundan çıkan bütün sonuçlar, birbirleriyle bağlı bir sistemden ileri gelmektedir... Çaresiz bütün yolsuzluklar birbirine bağlı bulunurlar. Ve bütün gelişmeler yekdiğerlerini tutarlar."

Kapitalizm bir sistemdir ve iki zıt kutba bölünmüştür. İyi veya fena her olay, bütün sistemin üzerinde olumlu veya olumsuz bir etki yapmaya zorunludur. Onun için olumlular olumlu, olumsuzlar olumsuz etkilerinde ortaklırlar. Bu iki zıt kutbun ortası olan ateş hattı üzerinde hiç kimse duramaz. Bu iki kutbun dışı yani toplum dışı ise, başka bir dünya, başka bir yıldız demektir ki öyle bir şey görmüyoruz. Şu halde tarafsız insan yok mu? Evet, tarafsızlık iddiasında olanlar var. Bu gibiler, özellikle burjuva liberalizminin etkisi altında düşünen küçük burjuva aydınları arasında çoktur.

"Aktüel burjuva liberalizminin getirdiği düşünce kargaşalığını, kendinden geçmeleri, manevi çatlakları mübalağalandırmak gayet kolaydır. O liberalizmdir ki, birçok şahsiyetlere kemali saffetle, kötü bir niyet beklemezsin; hele hiç temkinini bozmadan dört bir yana diğerlerine bin tebesümler saçarak, mürteci ve bilamelîye gayri insani bir takım vaziyetler almak imkanını verir. Bu zatlar afiyet ve sıhhatte yaşadıkları halde, kafalarının içinde öldürücü bir takım tezadlar beslerler. Heyhat ki; paradoks yapmış olmadan, birçok münevverlerin zihniyetini bu cihetten malûl saymak mümkündür."

Entellektüellerin, çoğunlukla maaşlarını hakim sınıftan almaları ve küçük burjuvanın özel mülkiyet prejüjeleri [ön-yargı, saplantı] ile yüklü bulunmaları, çok kere onları böyle sade suya "tarafsız" geçirmek kaygısına düşürür. Demek "tarafsızım" diyenler var. Fakat sakın, şeyhin kerameti ken-

dinden menkul olmasın? Acaba gerçekten "tarafsızlık" denilen şey var mıdır? Daha açıkçası, bu "tarafsız" bayların yaptıkları nedir? Nitekim Barbüs de:

"İdealin, soysuz dünyaya zararı dokunmayacak kadar yüksekte, ta bulutlar arasında tünediği."

Ayrı tutulan görüşlere işaret eder. Ancak gerçekte, sonuç itibarı ile aynı tutulan görüşlerden ne çıkar? Tarafsızlık mı? Barbüs hayır diyor:

"İkisi ortası durum yoktur. Hayrul umuru evsatuha (işlerin hayırlısı, ortası) değildir. Bir üçüncü durum kuruntu ve hayalettir. O hayalete yönelenler, demokratik özgürlükleri savunmazlar, tehdit edilen kültürü savunamazlar. Olsa olsa, bir an için kendi keyif ve istirahatlarını savunurlar. Hareketsizlik mi, dediniz?"

*Hayır, onun adı; kötü harekettir. Onlar bütün, tarafsızlar gibi, kendi tembellikleri, boşvermişlikleri ile, kurulu iktidarı kuvvetlendirmiş olurlar. Onlar, bütün 'apolitik lasiyası'ler gibi, hakim politikaya yardım ederler. Ve bunun da sebebi daima aynıdır. Çünkü, bütün yolsuzluklar ve kötülükler bir tek vücut halindedirler. Derin düşünülmüş bir **bütünlük anlayışına katılmayan her türlü manevi görüş, tuzla buz olur gider.** (abç, H.K.) Hatta sosyal ve manevi yoksulluklarını bir prensip ve bir süs haline getiren sanat için sanat sektörleri bile, kolektif yaşamdan ayrılışları ile, işi oluruna bağlayıcı (konformist) ve tutucudurlar."*

-II-

Böylece, bir taraf tutmanın gerekliliğini ispat eden Barbüs, bu sefer döner, tutulacak tarafın neresi olduğunu araştırır. "Kim haklı?" Barbüs; Pekala biliyorsunuz ki, der, evrenin durumu ve geleceği sorunu bu kadar yüksek olarak ele alındığı zaman, şu meşhur kural meydana çıkar: "Gerçeğin kimde olduğu bilinir mi?" Bilmedikten sonra, ne diye yazarığa kalkarsın?

Barbüs'e göre:

"Şeylerin esasına dair olan metafizik gerçek sorunu, hiçbir zaman kapanmayan bir tartışma kapısı açar. "Onunla bir işimiz yok. "Fakat söz konusu olan metafizik gerçek değil, sosyal gelişimdir. Burada gerçek, uygulamalı bilimlerin korumaya ve uyarıları kadar çıplak bir açıklıkla gözükür." O halde arayacağız; Acaba gerçek, ahlaki bir kültür gütmekte midir? "Bir söylentiye göre, yazarın daima ahlaki bir kanuna boyun eğdiği, hikaye edilir. Hiçbir sanat eseri, bile bile ahlak dışı olmadı. Fakat ahlakîyet var, ahlakîyetçik var. Ve bugün genellikle üstün olan resmi ahlakîyet, yani sınıf ahlakîyetidir. Çünkü meşhur bir ünlü sözün dediği gibi, bir devrin ahlakîyeti, o devirdeki hakim sınıf ahlakîyetidir."

Şu halde, bir sanat eserinin sırf ahlaki olması, gerçeğe uygun bulunması demek değildir. Kapitalist sınıfı için ahlaki sayılan insanın insan tarafından soyulması veya ezilmesi, ezilen halk yığınları için en büyük ahlaksızlıktır. Habeşistan'lı çapul etmek, faşizm için, uygarlık ahlakıdır. Proletarya kültürü açısından ise, en emperyalistçe ahlaksızlıktır. Bugün birçok ahlaki saydığımız şeyler, hakim sınıfların rezaletlerinden ibarettir.

Gerçek nerede? Barbüs'e göre, edebi gerçeği; insanlığın ilerici prensibinde aramalıdır. İnsanlığın gelişimi hangi, yoldadır?

Bugün insanlığın gelişimi için iki yol var:

1- Nasyonalizm ile, 2- Enternasyonalizmden, hangisi doğru? Barbüs milli kültür sorununu ele alıyor:

"Biz bütün kuvvetimizle, milli kültürlerin, sömürge halkları yörelerindeki kültürlerin serbestçe ortaya çıkmasını istemeye ve bu çıkışa yardım etmeye mecburuz. Zaten sömürge yörelerinin kültürleri kuruluş yoluna girmiş bulunuyorlar. Fakat şu şartla ki, içine kültürü zehirleyen, onu insanların aleyhine çeviren, ayrılık sokucu ve karşıt unsurlar sokulmasın. Gene şu şartla ki, bu alandaki bağımsızlık geçici olarak karşıt olmasın. Zira insanların geleceğine ve ilerlemesine

karışan her şey, ister bir rejim, ister bu rejimden çıkan kültür olsun, kendiliğinden bir şey olarak değil, amaçlarına ve sonuçlarına bakarak us'a vurulmalıdır."

Barbüs bu düşünceyi beslediği için, sömürge ayaklanmalarının ve milli kurtuluş hareketlerinin taraftarıdır.

Fakat milli kültürün bu anlamda konuluşu ancak Sovyetler'de, yani enternasyonalizmde sonuna kadar mümkündür. Klasik şekliyle Nasyonalist kültür bunun taban tabana zıttıdır. Barbüs'e göre:

"Gerilemiş ve doğuş prensiplerine en etkili gerekçe ve sağlam kanıtlar veren şey Nasyonalizmdir."

Niçin? Çünkü:

"Bütün zulüm güçleri, çözülmesi zor milli bir fikre ve dolayısıyla milli kültürün yönüne, rolüne değen yolsuz ve uğursuz bir doktrine dayanırlar. Dünyanın altıda beşinde devlet doktrini olan Nasyonalizm'in amacı, toplumun alt tabakalarında çırpınan kalabalıkların Enternasyonalistleşmesini tepelemektir. Nasyonalizm anti-üniversaldir. (Enternasyonalizme zıt). Hatta yeryüzünün "bütün ülkelerinde yerleşmiş olsaydı bile" gene anti-üniversald olurdu. Nasyonalizmde millet yüce bir amaç, bir duvar haline gelir. Düşünce bütün ülke arasında ve başka her ülkeye karşı bir tek ülkenin büyüklüğü uğruna, zaptedilir ve angarya altına alınır. Aile duygularına, millet ölçüsünde agrandisman yapılır ve bu soyut nesneye saldırgan bir anlam ve yön verilir. Büyük ortak yuva, bir kale, şu halde bir hapishane kılığına sokulur. Sosyal insanı öldürmek için vatan öldürülmediği zaman, vatandaşın içinde sosyal insan öldürülür. Kışkırtma ve patlama özü olan şovenizm (fanatik milliyetçilik), polis iç savaşını tutuşturur. Ve birbirine uymayan bir insanlar kitlesini, yanyana karmakarışık bir halde yabancılara karşı kin beslemeye ve savaş açmaya sürükler. Artistik eser yaratanlar davar gibi uslandırılırlar. Işık taşıyanların iş ve güçleri, artık meşaleleri geri çekmekten ibaret kalır. Bundan böyle, yalnız millet aleyhinde millet değil,

halk aleyhinde millet vardır. Bu, acem kılıcı gibi iki yüzü de keskin bir militarizm olur. İşte düşünce aleyhinde suikast ve hata denilen şey budur. Hiçbir milli kültür, sırf kendi yeteneğine göre ölçülüp biçilmiş ve başkasında bulunmayan bir insancıl ahlaka sahip olma hakkını taşımaz. Denebilir ki, nasyonalizm yüzünden insanlık parça parça doğranır ve parçalar sonuna kadar birbiri ile boğazlaşır dururlar."

"Faşizm ve faşistleşme: Parababalarının silahlı ve yola getirici kaba egemenlikleri şeklindedir." Ve "faşizm derece derece yayıldıkça biz de, şu dünya iç savaşının son aşamasında bulunduğumuzu söyleyebiliriz. Bu, artık yırtıcılığın, uygar anlayışa karşı açtığı savaşın daniskasıdır."

Tahlilini buraya getiren Barbüs der ki: "Nasyonalizm ile Enternasyonalizm" arasında, insanlığın gelişimi ve kuruluşu sorunu, şöyle konur:

1- *"Nasyonalizm: İsteddiği gibi manivela oynatmak için, burjuva diktatörlüğüne zorunlu olan birşeydir."*

2- *"Enternasyonalizm: Adaleti ve barışı korumaları için, insanlara zorunlu olan birşeydir."* Tabii burada "insanlar"dan amaç, "çalışan insanlar"dır. Nitekim çalışan insanlara karşı burjuvalar, insandan başka birşey sayılırlar.

Böylece ne insanı insana, ne milleti millete ezdirmeyen Enternasyonalizm, insanlığın biricik ilerletici sistemi, biricik kültür ideali ve biricik gerçek olur. Sorun bu kadar aydınlandıktan sonra gene "gerçeğin kimde olduğu bilinir mi?" diyenlere, Barbüs şu cevabı veriyor: *"Kitap sanatkârı demek olan yazar, ona paralel ve simetrik bir yoldan gerçeği bulma ve -deyim yerindeyse- icad etme görevi ile yükümlü olan bir bilgin kadar kategorik şekilde şu cevabı verir: 'evet bilinir!' ve anlayışın olaylar karşısında verebileceği en şerefli cevap da budur."*

Hâlâ tereddüt eden, yolunu şaşırان, işkillenen var mı? Barbüs'e göre bunlar, akıldan yana zoru olan, baba hindi gibi kabaran korkak bir takım cahillerden başka kimseler değildir.

"Bu kararsızlık, bu yönünü bulamayıp, bu endişe, şimdiki duruma özgü zihin hastalıklarından birisidir. Pesimizle katmerlenen, özellikle bir hayli yüksekte atma ve biraz da korku ile desteklenen bir cehalet buhranı şeklinde ortaya çıkar."

-III-

Önce, dünyada iki kültür kampı olduğunu gördük. Nasyonalizm ve Enternasyonalizm. Kültür ideali olarak enternasyonalizmi seçtik. Şimdi ne yapacağız?

Premsiyeler atılmıştır. Buraya kadar söz idi. Bundan sonra hareket başlar. Bu hareket Barbüs için üç şekilde kendini gösterir. a) Emperyalist savaflara ve faşizme karşı kültürü ve enternasyonalizm düşüncesini savunma; b) Sözleri, eylemlerle savunmak için, kafa ve kol işçilerini birleştirme; c) Gerek enternasyonalizmi, gerek çalışanlar birliğinin enternasyonalist demek olan sosyalist Sovyetler Birliğini koruma.

A) Aydınlar, kültür savunmasında birleşmelidirler: Niçin? Çünkü :

1- Bundan kaçınamayız: Çağdaş kültür akımlarının üstünde egoist bir bağımsızlık iddiası boşunadır. "Havalara kaçıp saklanmamızı, inzivaya çekilmemizi olaylar yasak ediyor."

2- Yoksa kültür, aleyhimize döner: Kapitalizmde, kültürün tekelinden yararlanan imtiyazlılar, aydınlardır. Buna karşılık, onlara düşen borç, kültüre karşı nankörlüğü nimet etmemektir. Yoksa aleyhimize dönebilir:

"Nihayet aydın işçiler, herkese ait olan kültürün emanetçileridir. Kültür kendi başına kendini koruyamaz. Eğer onun savunulması başkalarına bırakılırsa o başkaları, kültürü kendileri için bizim aleyhimize, yani herkesin aleyhine kullanacaklardır."

3- Yahut yazarlıktan çıkarız:

"Madem ki burada yazarın, rolünden bahsediyorum ve yazarın hiçbir şekilde rolünden ayrılması ve yazıcıdan başka bir şey olması söz konusu değildir. Onun ilk yapacağı şey; bir fikri ta realiteye kadar savunmaktır. Bir fikrin savunması

ise, yazarın onu aydınlatmasından, gözlere göstermekle de kalmayarak, ruha ve gönüllere işlemesinden ibarettir."

Kültürü savunmak için ne yapmalı? Barbüs tarihten örnekler alır:

"Edebiyat denilen o tam sanatın sanatkârlar arasında kurulu düzene karşı devamlı bir muhalefet ve ayaklanma geleneği vardır. Eski Roma'da Virjil, Lukras, 16. yüzyılda La Boetie, 17. yüzyılda ansiklopedistler, hatta romantizm ve natüralizmin, idealistlik ve hümanistlik hakkında yaptığı bazı kaçamaklar, hep devrimci kültürün savunulmasını temsil ederler. Yalnız hepsinin bir kusurları vardır: Dağınıklık ve sistemsizlik... Evet, fakat orada şampiyonlarını yetiştirmekten geri kalmayan, ve daima bazı sosyal krizlerin arkasından gelen bu asil ve cesur gelenek, ne genel, ne de sistemli bir şey oldu. Ve bu geleneği temsil edenler, uzun yüzyıllar içinde tek başlarına kalmış bir alay kişiler olmaktan kurtulamadılar. Özellikle, modern ve çağdaş zamanlarda, bunun en büyük sebebi, klasik hümanizmanın karmakarışıkça özelliğinden, zihinsel geriliğinden, manevi yoksulluğundandır ve Fransız devriminin mirasçısı olan kapitalist burjuvazinin egemenliği altında kalan bizlerin, içlerimize işlemiş olan burjuva zihniyetimizdendir."

Şu halde aydınlara düşen iş, devrim geleneğini savunmak için burjuva kültürünün bulaşık fikirlerinden yakayı kurtarmak ve kendi aralarında sistematik, sürekli bir birlik örgütlemektir/*'

B) Aydınlar, çalışan kitlelerle birleşmelidirler: Niçin? Çünkü:

1- Lafla peynir gemisi yürümez:

"Anlayışın, ruhun ve kültürün platonik bir biçimde savunulması boş lakırdıdan ibarettir. Platonik savunma, dünyaya gerçeğinin kıvılcımları ile yapılmış maytap oyunundan başka bir şey değildir. Ancak realizm sayesinde yerle gök birleştirilir."

<i> Kültürün toplumdaki büyük rolünü kaynaklarından itibaren kavramak için, bibliyoteğimizin VI. numaralı "Sosyete ve Teknik" kitabına bakıla.

2- Kitlesiz aydın, gemisiz kaptana benzer. Yazar ve aydınlar, emperyalizme, kapitalizme, şovenizme ve faşizme karşı kültürü savunacaklardır. İyi ama, hangi sosyal mekânizmaya dayanarak? Bu sebeple:

"Kültürü biz (yani aydınlar) yalnız başımıza savunamayız. Bir büyük düşünür, yalnız keşif kolu ile zafer kazanılamaz; demişti. () Biz de, büyük çalışan kitlelerle birleşmeye zorunluyuz. Çünkü, işçi kitleleri, toplumu eşitlik ve doğruluk çerçevesinde kurmak istiyorlar. Ve bu işin eridirler de. Onlarla birleşmeye zorunluyuz. Zira kurtarıcı olan, yalnız onlardır."*

C) Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği ile dostluk: Yeryüzünde bütün milliyet meselelerini kökünden halleden, kafa ve kol işçilerini birleştiren, sömürüyü kaldıran, sosyal devrimi başaran biricik sistem Sovyetizmdir. Emperyalist savaşın, faşizmin ve her türlü gericiğin en büyük düşmanı, çalışan ve ezilen kitlelerin en büyük kalesi orasıdır. Şu halde insancıl kitlelerin ideal vatani, Sovyetler ülkesidir. Barbüs 23-5-1935 tarihli Monde'da bu düşüncesini şöyle yasalaştırıyordu:

"1917'den beri tarihçe ne olup bitti? Ekim insanları bir Sosyalist devlet meydana getirdiler. Bu devlet, ötekiler gibi, çeşitli milliyetlerden birleşik, gerçek bir yeryüzü kıtasıdır. Bolşevikler, sosyalistler birliği içinde gerçek enternasyonal düzenli kanuna dayanan bir milletler rejimi kurdular. Bu rejim, sosyalizm yollarında yürüyerek milli çelişki ve anlaşmazlıkları nihai barış ve barış içinde bir arada yaşamaya götürdü. Eğer bu rejim tüm dünyaya yayılmış olsaydı, ne bizim için, ne başkası için ortada savaş, faşizm ve gerici yırtıcılıklar sorunu kalmazdı."

Şu halde bizim idealimiz bu hedef olmalıdır. Çünkü; kamu özgürlüğünün saldırıya uğraması, yoksulluk, savaş gibi bizi kemiren ve tehdit eden uğursuzlukları ta kökünden söküp atacak tek şey sosyalizmdir."

(*) Barbüs, Lenin'in **"Ne Yapmalı"** ve **"Komünizm Çocuk Hastalığı"** eserlerindeki tezi kastediyor.

BARBÜS'ÜN SON GÜNÜ

Sovyet yazarlarından Mişel Keltzof, Barbüs'ün Moskova'da geçen son günlerini ve halkça nasıl tanındığını şöyle yazıyor:

"Telefon çalıyor. Pek iyi tanıdığım uyumlu ve biraz kısık sesi işitiyorum.

- Görüyorsun ya, üç ay içinde, tam üç şehirde tekrar karşılaşıyoruz. Ve şüphesiz, Moskova'da da beni görmeye siz geleceksiniz. Gripe tutuldum. Doktorlar dışarı çıkmamı yasakladılar.

Fakat Barbüs odada kapalı kalamıyor, ikide bir dışarıya sıvışıyordu. Bir toplantıda beni görünce çapkınca göz kırparak dedi ki:

- Haydi, kimse farkına varmadan gidelim metroda^(*) bir tur yapalım; sonra gene geliriz, kimseye çaktırmayız.

Metroda Barbüs büsbütün çocukça bir sevinç ve heyecana tutuldu. Geçitlerde ve merdivenlerde uzun uzun dolaşiyor, derin, derin nefes alarak coşuyordu:

- Yok doğrusu, bu bana anlattıklarından çok daha güzel. Hayrete şayan! İnsan burasını gördükten sonra, Paris metrosunu hatırlamaya bile sıkılıyor. Paris metrosu bunun yanında pis bir kuyu gibi kalır!

Vagonda iki genç kızın arasına sıkıştı. Herkes onu tanıdı ve her taraftan ona doğru gülümseniyordu. Komünist Gençler Enternasyonali işaretini taşıyan bir genç Barbüs'e sokuldu.

- Merhaba Barbüs yoldaş, sadece elinizi sık mama izin veriniz.

(*) Moskova'da yeni yapılan yeraltı treni

Barbüs, genç Moskovalı'nın elini iki eli arasına aldı ve bir müddet kuvvetle sıktı. Açık bir gururla bana döndü:

- Burada da Paris'teki kadar tanınıyorum.

Sağ ve solundaki iki kızla konuşmak istedi.

- Adınız nedir?

- Ksenya Şapovalova.

- Ksenya mı? Bak sen, ben gene bu ismi ancak Rus romanlarında olduğunu sanırdım.

- Amma fikir ha! Ben bir romandan çıkmıyorum. Seyahat ediyorum. Gorki şehriden geliyorum.

- Gorki'den mi? Gördün mü ya, işte tam roman budur. Sizin Gorki'niz olağanüstü güzel Devrim romanları yazdı ve bu romanlar şaşılacak derecede ömürlü oldular. Ne akıllara hayret veren ülkeniz var. Bunu ona lütfen tercüme eder misiniz...

Tercüme ettim... vagona bulunanların hepsi gülmeye başladılar ve en uzun gülen Barbüs oldu. Bütün bütün neşelenmiş, gençleşmiş, tanınmaz hale gelmişti. Kendisi ta uzaklarda, yabancı diyarlarda baskı yapan bütün can sıkıcı kuruntularından kurtulmuş gibiydi.

Fakat vücudu sinsi bir düşmanın dişleri ile kemirilmişti. Bu görünmez öldürücü düşman, o kadar seyrek gülen bu gözleri ebediyen kapatmak için, son hamlesi ile saldırma-ya hazırlanıyordu."

Barbüs'ün emek arkadaşı Matmazel Anet Vidal anlatıyor: Barbüs ölüm döşeğinde iken "Habeşistan'dan haber var mı" diye inliyor. "Hele iyileş de, onu sonra düşünürsün" diyen Anet Vidal'a Barbüs şu cevabı veriyor: "Bu anda kimsenin dinlenmeye hakkı yoktur."

Ve Barbüs son nefesini Fransa diye değil, "Habeşistan Habeşistan" diye veriyor.

Barbüs, daha ilk şiirlerinde, "gelecek" için "iman sarhoşu" iken, bir gün insanın hatırasında kendisinden nelerin kalabileceğini şöyle mısralamıştı:

" Yiğitlik delisi olan gururum."

İşte bu ilk, taze "yiğitlik gurur"udur ki, henüz 20'sini dolmayan Barbüs'e sanki manevi bir saltanat vadediyordu:

"Sağlam ve kutsal bir ümit
Ta içimde pırıl pırıl yanıyor
Ve sonsuz şükranı nimetim
Kral olacağım saati bekliyor."

Barbüs'ün umduğu "Krallık" ne biçim birşey olacaktı? Kendisi şöyle der:

"Yoksulluğun ihtişamı olacaktır."

Gerçekten o "muhteşem bir yokluk" haline geldiği gün gönüller ülkesinde "Kral" oldu.

Barbüs saraylı bir kral olmadı, zaten o böyle bir şey olmaktansa yok olmaya bin kere razı idi. Fakat, hiçbir ölü kralın arkasında görülmeyen milyonların kızılca kıyameti, Barbüs'ün tabutunu zalimlere ve emperyalizme karşı çekilmiş bir devrim bayrağı gibi göklere çıkardı. Bu mahşerin "ihtişamı" önünde, Barbüs'ün "şükranı nimet"i nasıl "sonsuz" olamazdı!..

Bizde niçin adam yetişmiyor? Boyları "parmak çocuk"u geçmeyen şöhret delisi cüceler dolu da, niçin "adam" yok?

Çünkü, bugünün adamı: Hayatın, kitlenin hareketin ve teşkilatın enternasyonal adamıdır. Ezilen kitlenin hareket ve teşkilat hayatına karışmayan ve bu hayatın dünya çapında özelliğini anlamayan kimseye bugün "adam" denmiyor.

Barbüs öyle bir adamdı.

Barbüs'ün "Türkçeye tercüme"sinden ziyade Barbüslerin Türkiye'de doğmasına özenelim. Çünkü Barbüs "tercüme" edilmez. Barbüs bir parlak "kitap" değil, savaşçı bir "hayat"tır.

1-X-1935

H. Kivilımlı

EKLER

**Nazım Hikmet
Dr. Fuat Sabit
Suphi Nuri İleri
Kerim Sadi
ve**

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın Karşı Yazısı

NAZIM HİKMET

Bence, Henri Barbusse, bir yüksek, bir hakiki artistin nasıl çalışması, nasıl yaşaması, nasıl ve niçin dövüşmesi lazım geldiğini, bütün bir insan soyuna en muazzam ölçülerle gösteren bir abidedir.

O, bir küçükburjuva muhit fikriyatının eşyayı karmakarışık ve silik gösteren alaca karanlığından, büyük bir harbin ateş ve kanıyla yıkanarak sıyrılmış, proleter saflarına yalnız imanlı bir nefer gibi değil, bir inkılap bayraktarı olarak da girmiştir.

Henri Barbusse'ün "Ateş"ini okumayan bir işçinin, bir emekçinin ve bir hakiki münevverin kafası bir parça yarım-dır. Ve bu kitabı çevirerek kütüphanesine sokmayan bir dil, insan kafası ve yüreğinin en büyük değerlerinden birinden mahrum kalmış demektir.

Bence, bugün Henri Barbusse için yapılacak ilk iş "Ateş"in Türkçeye çevrilmesi olmalıdır.

Bu şaheser de, birçok şaheserler gibi, cahil küçük burjuva mütercimlerinin elinde katlolunmadan önce, mesela KERİM SADİ davranmalı, biz, Barbusse'ü onun diliyle okumalıyız.

DR. FUAT SABİT

Onun 921'de Moskova'da okuduğum "Le Fue" ile tanıdım. Şair doğmuş, hayata Şair girmiş, fakat iştirak ettiği cihan harbinin facialarıyla, bütun asil ruhlar gibi, devrimci olmuőtü. "Ateőtinde, sızlayan bir yürek ile harbin facialarını, bütun çıplaklıklarıyla anlatır.

Ben de, aşağı yukarı aynı yollarla aynı neticeye gelmiőtüm. Kafkas cepesinde yalnız üstun dőtőman ile değil, zalim bir tabiat ile de yıllarca cenkleştikten sonra vardığımız neticenin milyonlarca kurbanın arkada bıraktığı öksüzler, dul-lar ve aliller sürüsüne mukabil, -sefih menkıbelerini ikrah ile dinlediğimiz- küstah harp zenginleri ve emperyalistlerin süngüleri altında inleyen harap bir yurt olduğunu görünce, bu neticenin arızı bir hadise olmayıp, cemiyetin içinde kıvrandığı tezatların tabii bir varıőtı olduğunu anlamıőt ve devri-me karıőtıőtım.

Artık, Barbusse benim için, heyecan ile okunan üstad bir yazardan ziyade, ruhumun derinliklerinde kaynaőan henüz Őekil ve ifadesini bulamayan duyguları, kudretli sanatının tesiriyle canlandıran bir dert ortağı oldu. Ondan sonra Barbusse imzasını taőtıyan her yazıyı okumak benim için bir ihtiyaç olmuőtü. Sonraları, Magdelaine Marks'tan hususi hayatı hakkında edindiğim malumatla verem olduğunu, ömrünü İsviçre'de geçirmek mecburiyetinde kaldığını biliyordum. Fakat dününün faőtizme ve harbe doğru sürüklenmesi bu büyük ruhu muhtaç olduğu istirahatden ayırdığını da endiőt

ile görüyordum. Amsterdam kongresi, Amerika ve Rusya seyahatleri, sol cereyanları tek cephede birleştirmek teşebbüsleri onu üzdü, yıprattı.

Bugün, onu kaybetmiş bulunuyoruz. Fakat mazlum beşeriyetin kurtuluşunu uğruna durup dinlenmeden çarpışan, inandığı hakikatleri hiçbir tehlikeden çekinmeden, asil bir feragatle zalimlerin suratına haykıran ve -ufak bir istisnadan sarfınazar bütün münevverlerin hilafına- yalnız sözle kalmayarak, fikrini hareketiyle birleştiren bu büyük adamın misali daima aramızda yaşayacak ve bize yol gösterecektir/*'

<?> Dr. Fuat Sabit, ayrıca YENİ ADAM mecmuasının 5 Mart 1936 tarih ve 114 sayılı nüshasında Henri Barbusse için şu karakteristik ifadeyi kullanıyor? "O Henri Barbusse ki, hasta ciğerleriyle bir cepheden ötekine koşuyor ve nihayet, elinde silah dövüşerek ölen bir kahraman gibi, şimalin buzlu ufuklarında can veriyor!"

DR. SUPHİ NURİ İLERİ

Benden, fikir ve hislerimin ne olduğunu soruyorsunuz. Üstadın "Ateş" namındaki kitabı ilk çıktığı zaman, senelerce evvel okumuştum. Harp hakkında, harbin realitesi hakkında yazılan ilk eser budur. Bundan sonra her memlekette, hatta bizde harp hakkında eserler yazıldı. Ezcümle, "Garp Cephesinde Yeni Birşey yok" kitabı çıktı. Gariptir ki, ilk çıkan "Ateş"ten ziyade Erich Maria Remarque'ın kitabı evrensel oldu. Barbusse'den bahsetmek için aynı yolu nihayet takibe mecbur olan Andre Gide'in hatıra gelmemesi kabil değildir. Çünkü bu iki üstat, Fransa'nın en kuvvetli kalemlerine ve hislerine ve tenkit kabiliyetlerine malik oldukları için bugünkü Fransa'nın, burjuva, kapitalist ve emperyalist havasında yaşayamamışlar ve kendilerini, hata naçar diyebilirim, Moskova'ya Rus-Sovyetler alemine dar atmışlardır. Bu iki burjuva edibin neden komünistleşmiş olduklarını bütün cihan matbuatı araştırmakla meşguldür. Herhalde bunları Moskova'ya çeken bir kuvvet var, unutmayalım ki, bu iki üstat, siyasi değıllerdir, politikacılık etmiyorlar. Bunların temayülü daha hissi, daha fikri ve ezcümle menfaatsizdir. İşte, ben bunların gidişini gördüm ve bir türlü hakiki sebebini keşfedemedim. Diyorlar ki: "Andre Gide, Avrupa'nın ipokrit ve Hıristiyan ahlakından kaçarak, ahlak telakkilerinin daha insani olduğu bir yere gitmiş ve orada artık takip edilmekten emin bulunmuştur. Ve yine diyorlar ki, Henri Barbusse, Avrupa'nın ve ezcümle Fransa'nın haksız ve tecavüz

eden emperyalizmine karşı milletlerin hak ve hürriyetlerini müdafaa etmek için Üçüncü Enternasyonal'e girmiş; bunun doğruluğunu anlamak için, Barbusse'ün ölüm yatağındaki son sözlerini hatırlamak kafidir. Barbusse son nefesinde, "*Habeşistan, Habeşistan, Habeşistan*" diyerek ölmüştür. İşte, milletlerin ve ezcümle küçük milletlerin istiklaline hürmet eden ve bu istiklali kurtarmak isteyen büyük beynelmilelci. Fakat, bu bir tezat değildir, bir hakikattir.

KERİM SADI

BARBÜS ÖLDÜ

Istirap çeken insanlık en değerli çocuklarından birini daha kaybetti. "Ateş" adını taşıyan ölmez eserin muharriri, devrin en büyük ediplerinden Henri Barbusse, Kremlin hastanesinde, bir güneş gibi söndü.

Somun, barış ve azatlık isteyen milyonlarca insanın sevdiği ve takdir ettiği Barbusse, zincirlerinden kurtulmak için savaşıyan beşeriyetin davasını bütün şuuruyla yüklenmiş hakiki bir entellektüel ve eşi az bulunan bir mücahitti. İşçi sınıfına ve Oktabır ihtilaline sarsılmaz bir sadakatle bağlı olan bu inkılapçı mücahit, halk dostu ve sulh müdafii yoldaş Barbusse, ta baştan itibaren, komünizmin ateşin bir koruyucusu olmuştu.

Ölümü, tamiri imkansız bir kayıptır. Çünkü o, emperyalist harbe ve faşizme karşı açılan savaşın ruhu demekti. Amsterdam ve Pleyel kongrelerini o canlandırmıştı. Bütün dünyada istila ve yağma harplerine ve faşist irticaa karşı bir mücadele hareketi yaratanların başında, Romaind Rolland'la beraber, hep onu görüyorduk.

Harp tehlikesi Demokles'in kılıcı gibi tepelerinde asılı durdukça, insanlar onu unutamaz. Yarın, yuvarlak balçık sahnesi üzerinde kablettarihi andıran bir devrin faciaları Shakespeare'in katil kahramanlarıyla beraber mazinin karanlık köşelerinde kaldığı zaman da insanlık onu unutmayacak.

1 Mayıs 1920'de Cenevre'de eski muharrirler enternasyonalini kuran ve böylece cephelerde birbirleriyle çarpışanları kardeşçe birleştirmeye muvaffak olan Henri Barbusse'ü, 1920 ve 1921 yılları yeni bir dünya için savaşanların ön safında buldu. Barbusse III. Enternasyonal'e katıldığını açıkça bildiriyordu. 1920'de arkadaşlarıyla beraber Aydınlık (Clarté) mecmuasını kurdu ki, Aydınlık grubunun fikirlerini yaymıştır. Henri Barbusse, "Enternasyonal İşçi Yardımı" ve "Antiemperyalist Birliği"nin de kurucularındandır. 1922 Mayısında, kuruluşundan beri başkanlığını yaptığı derneğin faaliyetinden dolayı takibata uğradı. Bütün bu militan faaliyetlerine rağmen, edebiyatı bırakmış değildi. 1919'da "Aydınlık" romanından başka, birçok eserler daha neşretti.

1922'den 1930'a kadar, Barbusse, sıhhatini hiç esirgemen, emperyalizm ve faşizm aleyhindeki enternasyonal birçok kongrelere ve eski muharrirlerin kongrelerine faal olarak iştirak etti; bunları teşkilatlandırdı. 1925 Temmuzunda Fransız emperyalizmi, Fas halkına karşı bir müstemleke savaşı, yani bir yağma ve soygun savaşı açtığı zaman, Barbusse "fikir işçilerine" hitaben meşhur beyannamesini neşrediyor. Balkanlarda beyaz teröre dair yaptığı bir anketten sonra "Cellatlar"ı yazdı ki, siyasi mahpusların uğradığı işkencelere şahadet eder. Barbusse çok sevdiği Sovyetler Birliği'ne de seyahat etmiş, "Gürcistan ve Rusya'yı bakınız ne yapmışlar"ı basmıştır.

Arada "İsa", "İsa'nın yudaları" vs. gibi eserler yazan -ve mistisizme kaçtığı için hücumu uğrayan- Barbusse 1928'de haftalık "Monde" mecmuasını tesis etti ki, ölümüne kadar direktörlüğünü yapmıştır. "Monde" harp ve faşizm aleyhinde çalışan, devrimci kültürü koruyucu, değerli bir cönkür. Henri Barbusse 1932 yılının başında "Devrimci Artistler ve Muharrirler Derneği"ni kuranlar arasındaydı. Romaind Roland, Maksim Gorki, Andre Gide'le beraber "Komün" mecmuasının idare komitesi üyesi idi.

Barbusse, emperyalist harbe karşı 27 Ağustos 1932'de Amsterdam'da toplanan kongreye Romaind Rolland'la beraber önyak oldu; kongre neticesinde meydana gelen "Emperyalist Harbe Karşı Cihan Komitesi"ne reis seçildi. 1933'de faşizme karşı enternasyonal kongreyi davet etti. Kongre, 4 Haziran 1933'de Paris'te Pleyel salonunda toplandı. Onun teşebbüsü üzerine, 1932'de Amsterdam'da ve 1933'de Pleyel'de seçilen idare komiteleri birleştiler. Bugün, "Faşizme ve Harbe Karşı Cihan Mücadele Komitesi"nin bütün dünyada milyonlarca üyesi vardır. Henri Barbusse, aynı zamanda Thalmann'ın ve bütün antifaşistlerin kurtuluşu için çarpışan enternasyonal komitenin başındaydı.

Sihhatinin gittikçe bozulmasına rağmen Barbusse, 1933 sonbaharında Amerika'ya seyahat ediyor; orada "Harp ve Faşizm Aleyhindeki Amerikan Birliği"nin kuruluşuna iştirak ediyor, memleketi dolaşarak sayısız mitinglerde bulunuyor.

Bütün işlerinin arasında Zola'ya dair güzel bir kitap da yazdı. Harbe ve Faşizme Karşı Gençlik Enternasyonal Kongresi'nin de dirilticilerinden biridir. 1934 yazında "Cihan Kadınlar Kongresi"ne, aynı yılın Aralık ayında "Brüksel Talebeler Kongresi"ne faal olarak iştirak ediyor. 1935 Haziranında Paris'te toplanan "Kültürü Koruma İçin Enternasyonal Muharrirler Kongresi"nin promotörlerindedir. Son derece yorgun olmasına rağmen, Barbusse bu kongrede esaslı bir rol oynadı, "Ulus ve Kültür" mevzuu üzerinde dikkate değer bir nutuk verdi, bu kongreden doğan "Enternasyonal Muharrirler Cemiyeti"nin başkanlığına seçildi. Barbusse, 14 Temmuz hürriyet günü Fransız Komünist Partisinin şefleriyle son nutkunu söylemiş, daha sonra, Sovyet artistleri ve yazarları tarafından vukubulan davet üzerine Moskova'ya giderek Komünist Enternasyonalinin yedinci kongresinde alkışlanmıştır. Neşrettiği son kitabın adı "Stalin"dir.

Henri Barbusse, 22 Ağustos'ta 40,7 ateşle zatürreden Kremlin Hastanesine'ne girmişti. Başlangıçtan itibaren,

hastalık vahim bir hal aldı. Esasen son yıllarda iki defa zatürre ve birkaç ay önce zatülcemp geçiren Barbusse, tüberküloz, intifahi ree ve arteryo skleroz gibi müzmin hastalıkların mevcudiyeti yüzünden pek zayıflamıştı, sekiz gün en ünlü profesörler ve hekimler hastalığa karşı savaştılar. Barbusse'e en büyük ihtimamlar sarf edildi. Lakin, çalışmaktan bitkin düşen bedeni hastalığa karşı koyamadı. 30 Ağustos gecesi hasta, şuurunu kaybetmeye başladı ve bütün gece alınan tedbirlere rağmen, yoldaş Barbusse 8.55'de solunum merkezlerinin felci neticesinde öldü.

Barbusse'ün tabutu üç gün Moskova konservatuarının büyük salonunda bırakılmış ve muazzam bir halk kitlesi, "Ateş" yazarının tabutu önünden bir nehir halinde akmıştır. Sayısız çelenkler arasında Fransız konsolosluğunun çelenği de vardı. Kızılorduya mensup uçakların refakat ettiği cenaze alayında onbinlerce Moskova işçisi başı açık hazır bulunmuştur. Beyaz Rusya istasyonu, Barbusse'ün büyük bir portresini çerçeveleyen kızıl bayraklarla donatılmıştı. Matem mitingini cenaze heyeti başkanı ve Moskova Sovyet Reisi Bulganin açmış, Andre Marti ve yazar Mihail Koltzof söz söylemiştir.

Cenazeyi taşıyan trenin lokomotifi saat 10:45'te düdüğünü çaldı ve tren Enternasyonal marşının gür nağmeleri arasında ağır ağır hareket etti.

Eylülün yedinci günü, Paris'te dört yüz bin kişilik bir halk kitlesi emsalsiz bir samimiyetle cenaze alayına iştirak etmiştir. Tabutun arkasından harp malülleri gidiyordu, bayraklar uçsuz bucaksız bir orman gibi idi. Heyecanlı hitabelerden sonra Barbusse, Perlaşezde, Komuna kahramanlarının yanına gömüldü.

Mezarlıktan çıkarken halk büyük bir teessürle karısına şöyle haykırıyordu:

"-Metin olunuz! Yalnız değilsiniz, onu biz de kaybettik!.."

DR. FUAT SABİT

ZARURİ BİR İZAH

Hikmet Kıvılcımlı'nın Henri Barbusse hakkında son günlerde çıkardığı **İnkılapçı Münevver** adlı risalede iğnelediği arkadaşlar arasında ben de varım. Hikmet'in bu iltifatına sebep şudur: Üç ay evvel Henri Barbusse öldüğü zaman ona dair bir risale çıkarmak isteyen inkılapçı gençler benim de intibalarımı sormak nezaketinde bulunmuşlardı. Ben de ezcümle şöyle demiştim:

"...Şair doğmuş, hayata şair girmiş fakat iştirak ettiği cihan harbinin facialarıyla, bütün asil ruhlar gibi, inkılapçı olmuştur. 'Ateş'inde sızlayan bir yürek ile harbin facialarını, bütün çıplaklıklarıyla anlatır. Ben de aşağı yukarı aynı yollarla aynı neticeye gelmişim. Kafkas cephesinde yalnız bütün bir düşman ile değil, zalim bir tabiat ile de yıllarca cenkleştikten sonra vardığımız neticenin milyonlarca kurbanını arkada bıraktığı öksüzler, dullar ve aliller sürüsüne mukabil sefih menkıbelerini ikrah ile dinlediğimiz küstah harp zenginleri ve emperyalistlerin süngüleri altında inleyen harap bir yurdunu görünce bu neticenin arızı bir hadise olmayıp cemiyetin içinde kıvrandığı tezadların() tabii bir varisi olduğumu anlamış ve inkılaba karışmışım.*

<?> Yukarıya naklettiğim parçada altını çizdiğim "tezatlar" kelimesi mürettip hatası olarak risalede "tesadüfler" şeklinde çıkmıştı. Bunu görünce fikirlerimle taban tabana zıt bir mana ifade eden bu yanlıştan çok sıkılmışım. Çünkü cemiyetin içinde kıvrandığı "tezatları" tesadüf" addetmek Marksizme, diyalektik düşünceye karşı en büyük darbe idi. Yazılarımı satır satır tetkik etmek zahmetinde bulunan Hikmet'e düşerdi ki, münakkidin [eleştirici] Marksist gözüyle derhal bunu çaksın ve samimi olarak beni ikaz etsin.

Benim bu hasbıhalimden kendimi Henri Barbusse'e ben-zettiğim manasını çıkararak müstehziyane "memleketimiz-de ne kadar da Henri Barbusse varmış da bizim haberimiz yokmuş!" demek insafsızlığında bulunan Hikmet ile bir has-bıhal yapmak zarureti hasıl oldu. Bunda şeniyetten ayrılma-maya ve "autocritique" hududunu aşmamaya çalışacağım. Hikmet, sebepsiz infialinin homurdayan dalgalarıyla değil, serinkanlı düşünmüş olsaydı, anlayacaktı ki, ben o satırlarla kendimi Henri Barbusse'e benzetmek değil, benim, mesela kendileri gibi, daha mektep sıralarında toy bir çocuk iken inkılapçı cereyana kapılmış çekirdekten yetişme inkılapçı olmadığımı, en taze kuvvetlerimi başka cephelerde israf ettikten -hadi söyleyeyim: bir mevki de yaptıktan- sonra, Henri Barbusse gibi, sırf hadisatın diyalektiği ile inkılap cep-hesine geldiğimi anlatmak ve belki de onunla aramızdaki müvazilikte bir teselli bulmak istemiştim.

Hem farzedelim ki kendimi Henri Barbusse'e benzetmiş-tim: Bu, cürüm mü? O Henri Barbusse ki hasta ciğerleriyle bir cepheden ötekine koşuyor ve nihayet, elinde silah, dövüşerek ölen bir kahraman gibi, şimalin buzlu ufuklarında can veriyor! Hikmet samimi bir inkılapçı ise bundan memnun olması ve beni teşvik etmesi lazım gelirdi! Kaldı ki Hikmet kendimi Henri Barbusse'le mukayese edecek kadar *İllusion'a* kapılmayaca-ğımı bilmez değildir! Çünkü benim ne cihan edebiyatında el-den ele gezen **Ateş**'im var, ne de Zola'ları, Anatole France'ları ve Barbusse'leri yetiştiren bir cemiyet içinde doğdum.

Bu vaka, tek başına, nihayet bir menfi zihniyete delil ola-bilir, fakat şimdi arzedeceğim vakalarla birleşince mesele-nin menfi cephesi yanında bir de müspet cephesi de olduğu anlaşılıyor ve ben değil, asıl Hikmet Kıvılcımlı bir *illusiona* kapılmıştır. Kendisini *birine* benzetiyor:

1- Geçen sene Hikmet'le ilk tanışmamızda Lenin'in **Karl Marks ve İçtimai Mesleği** adlı risalesini tercüme etmeye

başladığımı söylemiştim. Bunu inkar edemez. Çünkü yanı-
mızda başkaları da vardı. Birkaç hafta sonra Hikmet aynı
eseri çalakalem tercüme ederek, senelerden beri hazırla-
dığını ilan ettiği eserlere tercihen bastı. Tabii, birçok hata-
lar ve anlaşmazlıklar arasında. Kerim Sadi'nin haklı olarak
tenkit ettiği gibi Marks'ı doğduğu şehir ile evlendirdi ve on-
sekiz yaşında da fakülteye profesör yaptı!

2- Doçentlerden bazılarıyla yaptığı yazı ve ağız muna-
kaşalarından anladım ki, bizim münevverlerimiz arasında
Marksizm hakkında çok eksik ve hatta aykırı telakkiler var.
Yeni doğan ve bunları en sağlam bir cihan görüşü ile telviç
eden bu felsefe bizde maalesef hala anlaşılmamıştır. Binae-
naleyh boş zamanlarında bu eksiği doldurmaya sistemli bir
surette çalışmak niyetiyle, Kerim Sadi'nin de aynı maksatla
senelerden beri neşrettiği, İnsaniyet Kütüphanesi'nde bir iki
kitap da ben çıkarmayı düşündüm.

Bu arada Kerim Sadi'nin Hegel felsefesine dair bir risale
hazırladığını öğrendiğim için ben de, bir taraftan Sorbonne
profesörlerinden Marcel Prenaut'nun Biyoloji ve Marksizm'ini
tercüme ve Yeni Adam'da tefrika ederken diğer taraftan Hegel
felsefesine zeyl ve Marksizme bir mukaddeme olmak üzere,
klasik Alman felsefesiyle Marksizm arasında mutavassıt bir
hat teşkil eden Feuerbach'a dair Engels'in eserini tercüme
ettim. Eseri Fransızca tercümesinden çevirmiş olduğum için
bazı yerlerinde gördüğüm müphemiyeti Fransızcaya tercüme
kusuruna atfederek ve mümkün olduğu kadar itinalı birşey
yapmak gayretiyle Almanca metniyle kontrol etmek istedim,
fakat Almancasını hala tedarik edememek yüzünden, çoktan
bitmiş olan tercüme bugüne kadar basılamadı.

Feuerbach'ın benim tarafımdan tercüme edildiğini pe-
kala bilen Hikmet, senelerden beri neşredeceğini ilan et-
tiği düzinelerle eserleri yine bir tarafa bırakarak alalecele
Feuerbach'ı tercüme etmiş ve basılmakta olduğunu son çı-
kan risalesinde ilan etmiştir.

3- On sene evvel Dr. Şefik Hüsnü tarafından tercüme edilmiş ve nüshaları kalmamış olan Manifest'i Kerim Sadi'nin tekrar ve bütün haşiyeleriyle tercüme ederek basılmak üzere olduğunu hepimiz biliyoruz. Halbuki Hikmet'in diğer meaisine tercihen alelacele Manifest'i de basmak üzere olduğunu işitiyoruz.

4- Şimdi öğreniyoruz ki Henri Barbusse risalesini çıkaran gençler bize müracaat ettikleri zaman Hikmet'e de gitmişler. Hikmet o zaman söyleyecek birşey bulamamış veya söylemeye lüzum görmemiştir. Buna kimse birşey diyemez. Dört ay sonra aynı mevzua dair iki formalık bir risale yazıyor, buna da kimsenin birşey demeye hakkı yoktur. Fakat bunda, aynı mevzuya dair kendisinden evvel söz söylemiş olanlara o çirkin saldırışları görünce meselenin şekli değişmiştir.

Biz bu işlerde samimi bir inkılapçının sistemli, velüt meaisinden ziyade anormal bir çırpınış görüyoruz. Bu yüzden, Marksist edebiyat bir taraftan çalاکalem tercüme edilmiş, okuyanları tatmin etmeyecek ve hatta okutmayacak eserlerle dolduğu gibi, diğer taraftan da ortada dilimize çevrilecek binlerce muhalledat varken, bir eserin iki tercümesini vermek suretiyle, zaten azalan kuvvetlerimiz israf edilmiş oluyor.

Görölüyor ki hülyalara kapılan, kendini birine benzetmek ihtiyacıyla çırpınan ben değilim, adına "Kıvılcım" kelimesini ilave eden Hikmet'tir!

Yeni Adam

1936

Dr. Fuat Sabit

DR. HİKMET KIVILCIMLI

**O KADAR "ZARURİ" SAYMADIĞIM
İKİ CEVAPÇIK**

Küçük burjuva şekilsizliğinden hayati ve nihai surette ko-
puşamayan münevverin zihniyeti ne acayip menşur, aynı
zamanda en basit vakıaları biçimsizleştirmekte ne fantas-
magorik dev aynasıdır.

Doktor Fuat Sabit'in 5 Mart 936 tarihli Yeni Adam mec-
muasındaki "Zaruri Bir İzah"ını okuyuca gayri ihtiyari o
menşur ile dev aynasını düşündüm.

Mesele, kendi tabiriyle "Hikmet Kıvılcım'ın Henri
Barbusse'ü hakkındadır. Bu risalenin ise adı gibi tezi de şu:
"İnkılapçı Münevver Nedir?" Bizde her önüne gelen göğsüne
ucuz ve kalp bir "inkılapçılık" etiketi yapııştırıyor. İnkılapçılık
insanın oturduğu yerde elceğizi ile alıp göğsüne takiverdiği
bir madalya değil, çetin bir yaşayış ve savaş prosesüsüdür.
Bu yaşayışa örnek Barbusse'dür. Barbusse'ün cihanda "İn-
kılâpçı Münevver" olarak tanınması: 1- Kitle adamı, 2- Teş-
kilat adamı, 3- Enternasyonal adam, oluşu ile. Netice:

1- Barbusse'ü tanıtmak isteyenler, yapılan ankete hiç ol-
mazsa bu üç bakımdan cevap vermelidirler.

2- İnkılapçı münevverim diyenler, Barbusse'ün en aşağı
bu üç karakterini benimsemiş olmalıdırlar.

İşte risalenin ana fikri bu... Şu halde, risale "hakkında,
parmağını kaldıracak bir kimse, evvela bu ana fikrin doğ-

ruleğu veya yanlışlığı üzerinde reyini verecektir. "Otokritik" alımları bertaraf, en iptidai "adabı münazere", mevzuun dışına sıvışmamayı icabettirir.

Fuat Sabit asıl mesele hakkında ne buyuruyor? Hiç... Tezimiz doğru mu? Yanlış mı? Cevap yok... O halde kendisiyle neyi konuşmamızı arzu ediyor? 1- Kendisini, 2- Kendisinden menkul kerametlerini.

(Hatta, kendisinin "diyalektik dűřünceye karřı en bűyűk darbe" saydıđı ve ana tezimizle dođrudan dođruya alakası bulunmayan yanlıřlarıyla fazla meřgul olmayıřımıza, tuhaf bir mazohizmle hayıflanıyor.)

Elinizde deđil, bırakamıyorsunuz, ama -benim de elimde deđil- onun için gene sűyleyeyim: řu dedikoduları bırakın Fuat Sabit'ler. Dűkkancı izzetinefs řűvalyeliđini atın. Biraz olsun műspet ilim atmosferine yarařan prensip műnakařasına alıřın, Fuat Sabit'ler!

Bak Fuat Sabit, Marksizm bibliyoteđi ikinci yılına bastı. 1. Numarası: İř ile kapitalin műnasebetini, III. Numarası: Marks'ın felsefe ve sosyolojisini, 4.: Marks'ın ekonomi poliđini, sosyalizmini ve taktiđini, 6.sı: Tarih űncesinde ilk sınıfsız sosyeteyi ve dini, 7. Numarası: Emperyalizmi, veriyor. Bu sıralanıř bir doktrin basamaklarını takip etmiyor mu? 2. Kitap Osmanlı Tűrk burjuvazisinin sabıkalarını, 5.si Tűrkiye iřçi sınıfının varlıđını, 7.si oldukça bugűnkű burjuvaziyi, 8. Kitap kısmen műnevver zűmrenin inkılapla műnasebetini, 9. Kitap, Tűrkiye'de Marksizm kalpazanlıđının karakteriđini anlatıyor. Bu zincirleniř bir sistem teřkil etmiyor mu? Halbuki sen, kendi makalende "tezatlar kelimesi műrettip hatası olarak risalede tesadűfler çıkmıř" diye yanıp yakıldıđın halde, bařkasına sırf 3 rakamının 8 ile karıřmasını ve bir de edatının dűřmesini asla affedilmez, "haklı olarak tenkide" deđer bir cinayet sayıyorsun. Ve bu buluřuna bir

de yalan veya yanlış kattıktan sonra 705 sahifelik Marksizm bibliyoteğinde "velut bir mesaiden ziyade, anormal bir çırpınış" görüyorsun. Aferin sana! Bayağı anlayışlı imişsin...

Bu gibi ferasetlerine rağmen, ben gene senin (kapı arkası dedikodularına değil), asıl "inkılapçı münevver" mevzuunda nasılsa ağzından kaçırdığın prensip yanlışlıklarına son iki kısa cevap vermekle sözümü bitireceğim:

1- Diyorsun ki; "Benim ne cihan edebiyatında elden ele gezen 'Ateş'im var ne de Barbusse'leri yetiştiren bir cemiyet içinde doğdum." 'Bu sebeple Barbusse'e benzeyemezmişsin. Burada iki sakat nokta var.

a) İnkılapçı münevver demek, romancı veya edebiyatçı demek değildir. İnkılapçı münevver daha umumi bir modern sosyete kategorisidir. Ve onun ana vasıfları (kitle+teşkilat+enternasyonal) adamı olmaktır. Risaledeki bütün tezimiz bu idi. Barbusse Ateş'i yazdığı için değil, ondan sonra o üçüz karakteri gösterdiği için örnek bir inkılapçı münevverdir. Aksi taktirde, bir münevverin inkılapçı olması için behemehal oturup bir roman yazması kafi gelirdi ki, bu hiç değilse, inkılapçılıkla romantizmi birbirine karıştırmak olurdu. Demek sen tezimizden birşeycikler anlamamışsın. Ne yazık, keşke münakaşaya girmeseydin.

b) Barbusse'ü inkılapçı münevver yapan içinde yaşadığı sosyetedir, demek, La Palice'in hakikatini tekrarlamaktır. Eskiler buna malumu ilam derlerdi. Bu, Marksizmle alakası olmayan kaba bir mekanisizmdir. İşi oluruna bırakan derişane fatalizmdir. Bu "kaza ve kader"cilikle inkılapçı münevverlik arasında dağlar kadar fark vardır. Yirminci asırda cihanın biricik bir sistem olduğunu unutmak buna derler.

Senin sosyetenin kabahati ne Fuat Sabit? Sen Barbusse olma, olamazsın ve zaten olmamalısın da. Barbusse Fransalıdır, sen Türkiyelisin. Türkiye'de geniş kitleci, teşkilatçı, enternasyonal münevver olmak için "Zola'ları, Anatol

Franse'ları, Barbusse'leri yetiştiren bir cemiyet" sayıklar-
san, bu senin bulutlar arasında bir Baruh uykusu uyuduğu-
na delalet etmez mi? İnkılapçı münevver kendi muhitinin
realiteleri içinde kendi şartlarını bulmayı bilen militandır.
Barbüs'ü sağlığında Fransa'dan Türkiye'ye getirseydik, ilk
iş, inkılapçı münevver olmak için, önce Barbüslükten sıy-
rılmak olacaktı. Bu diyalektiğin anlaşılması çetin mi geliyor
Fuat Sabitler? Ne yapalım bu böyledir.

2- Diyorsun ki: *"kaldı ki Hikmet kendimi Henri
Barbusse'lerle mukayese edecek kadar illizyona kaptırma-
yacağımı bilmez değildir."*

İşte bir küçük burjuva entellektüelinin fakirizmi de bu...
Hikmet senin böyle bir mukayeseye kapılıp kapılmayaca-
ğınla uğraşamaz. Fakat o bir mukayeseyi de asla illizyon
saymaz. Kendisini inkılapçı münevver örneği ile mukayese
etmeyi illizyon sayan bir münevver, inkılapçılığa değil, kendi
gölgesine bile inanmayan bir münevverdir. Daha doğrusu
münevverden başka herşeydir.

Niçin kendinizi inkılapçı münevver örneği ile mukayese
etmeyeceğiniz Fuat Sabitler? Böyle bir mukayese veya
neticesi sizi o kadar mı korkutuyor? Sana mukayese yaptı-
ğın için değil, mukayeseni yarı yolda bıraktığın, tam netice-
sine vardırmadığın için dokunduk.

"Bütün asil ruhlar gibi... ben de... inkılaba karışmışım"
diyen Fuat Sabitler, bilakis siz her gün, her saat, her an
kendinizi inkılapçı münevver örneği ile mukayese edin. Bo-
yunuzu ölçün ki, hiç olmazsa cüceliğinizi gördükçe belki bi-
raz boy atmaya heveslenirsiniz.

Kalanı yalandır... Fuat Sabitler...

HAMİŞ: "İzah"ının üçte ikisini dolduran dedikodular hak-
kında, uzun lafın kıyası şu:

1- Lenin'in o risalesi, geçen yıl gördüğüm gün Türkçesi
elinde basılmış bulunuyordu. Aksini iddia derecesinde bir

yalanı senden ummadığım için herhalde aldatılmışsın. Acele ile gaf yapacağına, tahkik edebilirdin "Ağacık!"

2- Bazı tercümelerle çift yapılması dolayısıyla bazı ihtimallerin karanlığına, -"asilane"- kubur sıkışlarına gelince!

a) Bunda basit bir hemzamanlık görürsen bir yıl önceki formülasyonu lütfen hatırla:

b) Kötü kasıtlar görürsen işini davulla ilan etme.

c) Kanaatimce Fuad Sabitlere pasif "teşvik"den aktif bir "ikaz"ı layık görmek ve iliklerine kadar samimi olmaktır.

d) Netice Ludwig Feuerbach'ın Almancasını bulursan getir. Bir daha karşılaştıralım. Ve Hikmet Kıvılcım yerine Fuad Sabit imzasıyla neşredelim. (Maamafih -kendi tabirinle- "bir de mevki sahibi olduktan sonra", ekmek parasından ötürü Marksizm Bibliyoteği kalıbını sokarsa gene canın sağolsun. Biz kusura bakmayız.)

Yeni Adam

1936

Hikmet Kıvılcım